

פרק ט כללי המלאכות בשבת

הרעיון המרכזי בשיעור:

1. עד עכשיו דיברנו על מצוות זכור בשבת- שמטרתה למלא את השבת בקדושה. להתחבר לקב"ה. כדי לאפשר זאת, אנחנו צריכים להשאיר יום פנוי, שבו לא עסוקים ביצירה ובעשייה, אלא הכל מוכן, עשוי, ופנוי לזמן קדושה. מצוות שמור- המנעות מעשיית מלאכה- מאפשרת זאת.
2. הפרכת אקסיומות: אסור לעשות דברים קשים בשבת/ שבת נועדה לכיף.

פתיחה: הכיתה מחולקת ל2, וכך גם הלוח. (בסינכרוני- אפשר עם אנוטייט או עם קובץ שיתופי)

מזמינה בת מכל קבוצה ללוח, (כל חצי דקה מחליפה אותן בבת אחרת מהקבוצה), המשימה: לרשום כמה שיותר דברים שאסור לעשות בשבת/ מותר לעשות בשבת.

דיון כיתתי:

- למה? מה הכלל? לפי מה מחליטים מה מותר ומה אסור?
(אסור להזיז מחט, אבל מותר לסחוב ערימת כסאות ענקית...)

הסבר:

מה שאסור בשבת: מלאכת יצירה, מלאכת מחשבת. 39 המלאכות שנעשו במשכן. נלמד מסמיכות הפסוקים- "אך את שבתותי תשמורו ומקדשי תראו". כל דבר שיוצר בעולם משהו חדש, שיש לו משמעות. (בנוסף- יש הגבלות של חז"ל כדי למנוע מאיתנו להגיע לאותן מלאכות, כגון מוקצה).

כדי שמלאכה תחשב למלאכת מחשבת מדאורייתא- צריכים להתקיים בה כל הכללים:

כדרכה (ולא בשינוי או כלאחר יד)

בכוונה (ולא ללא כוונה)

לצורך גופה (ולא- לצורך אחר)

לשם תיקון (ולא לשם קלקול בלבד)

לשם קיום (ולא דבר שנהרס מיד)

בהתאם לזמן- להדגים ולהסביר כל אחד מהכללים בקצרה, ולהראות איך רק בצירוף כל הכללים, המלאכה היא אכן יצירת תדבר חדש בעולם.

(אם חסר אחד הכללים, המלאכה תהיה אסור בדרבנן).

מקורות להעשרה למורה

השבת והמשכן

• הציווי על השבת

שמות ל"ה, א' - ב'

וַיְקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהִים הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֲתֶם: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַה' כָּל הָעֹשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוּמָת:

רש"י

ששת ימים הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינה דוחה את השבת:

מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק כ

לא תעשה כל מלאכה יכול לא יקנב את הירק ולא ידיח את הכלים ולא יציע את המטות תל' לו' מלאכה נאמרה כאן מלאכה ונאמרה מלאכה במשכן (שמ' לה כא) מה מלאכה האמורה במשכן מלאכה שיש עמה מחשבה אף מלאכה האמורה בשבת מלאכה שיש עמה מחשבה וכו' כי היכי דכתיבא לעיל.

רש"י הירש שמות ל"ה, א' - ב'

אם נתבונן בסוגי המלאכות האלה, הרי מתברר שכולן פעולות יצרניות, כלומר פעולות המביאות שינוי ממשי בדבר מסוים. ביצירה מכוונת של שינוי זה מתגלה שלטון האדם על כל דבר גשמי, וההימנעות מיצירה זו ביום השבת עשויה, אפוא, לגלות את ההשתעבדות תחת עול הבורא והריבון האחד והיחיד, שהאדם השורר בעולמו אינו אלא וואסאל שלו הכפוף לו והעובד אותו. אפילו לקט פירות הארץ וציד חיות בר, אם כי אינם מביאים שינוי בפרי ובחיה עצמם, הרי תוצאתם היא המעבר ממצב טבעי וחופשי אל תחום שלטונו וחזקתו של האדם, ודבר זה הוא עיקר מהותו ומשמעותו של מושג המלאכה, כפי שהסברנו.